

1920 - Het Geldkantoor van de Postcheque- en Girodienst

In 1920 werd Misset er weer eens op uitgestuurd om een verdwijnende gevelrij vast te leggen. Het ging om het blok dat gevormd wordt door de Nieuwezijds Voorburgwal, de Raadhuisstraat, de Spuistraat en de Paleisstraat. De Nederlandse Staat wilde op deze locatie een nieuw 'Rijkskantoor voor Geld- en Telefoonbedrijf' bouwen, kortweg 'Het Geldkantoor' genaamd. Het was bedoeld als uitbreiding van het Hoofdpостkantoor aan de overzijde van de Raadhuisstraat. Op de tekening van Misset zien we links op de hoek met de Paleisstraat een fors pand 'Het Palais Royal' dat zijn naam ontleende aan de overbuurman 'Het Paleis op de Dam'. Op 4 augustus 1877 opende Eduard Meijer, de voormalige chef-kok van het Poolsche Koffiehuis (het latere Hotel Polen) hier zijn 'hôtel et café' in het verbouwde hoekpand. Van oorsprong was het een eenvoudig logement, maar de zaken gingen goed en Eduard Meijer kocht er in de loop der ja-

ren steeds meer buurpanden bij om zijn klanten meer comfort te kunnen bieden. Voor de eerste verbouwing schakelde hij de bekende architect Isaac Gosschalk in en in 1880 bestond het hotel uit veertig logeerkamers en salons, bad- en toilet kamers en zalen voor diners, biljarten en conversatie.

De 'table d'hôte' waar je een goedkope daghap kon nuttigen en het café waren een trekpleister voor de journalisten en redacteurs van de dagbladpers die in de buurt gevestigd was. De nabijheid van het telegraaf- en postkantoor maakte dat ook correspondenten uit andere steden hun stukjes in 'Palais Royal' kwamen schrijven. Tussen vier en zes uur 's middags, als de kranten inmiddels van de persen waren gerold, was het een drukte van belang aan het 'journalisten-tafeltje'.

- ▲ 1902 - Palais Royal naar ontwerp van Kropholler & Staal (SAA)
- ◄◄ Nieuwezijds Voorburgwal 212-230 - 1920 - H.J.M.Misset - (SAA)
- ◄ 1896 - Palais Royal, hoek Nieuwezijds Voorburgwal en Paleisstraat naar ontwerp van Gerrit van Arkel - H.J.M.Misset 1905 - (SAA)

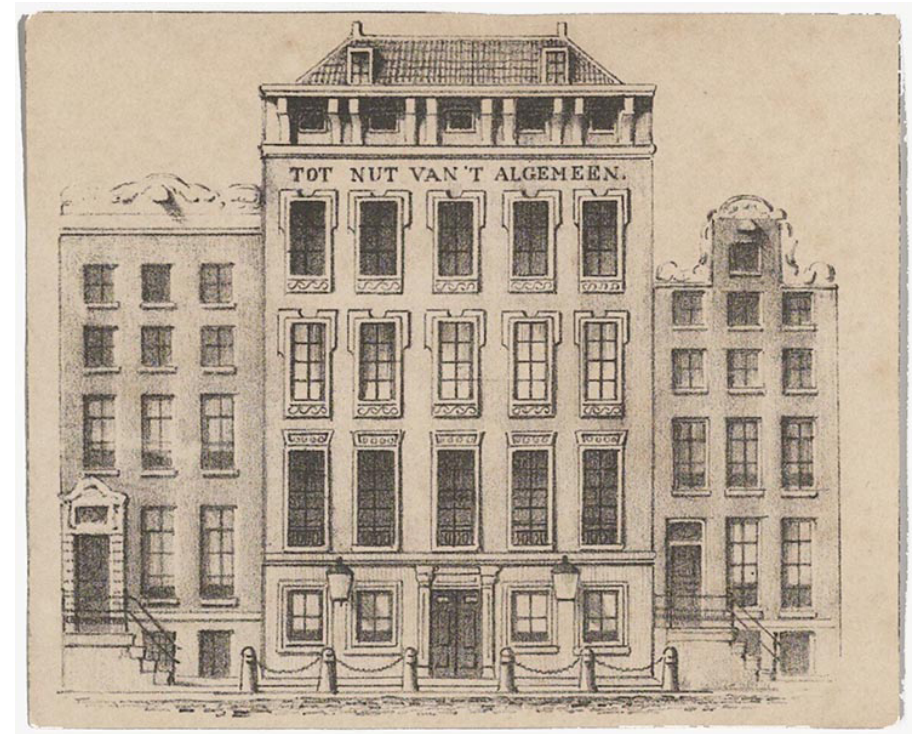
Vanwege de vaste journalistieke klandizie en het toenemende vreemdelingenverkeer naar Amsterdam moest Meijer in 1896 opnieuw uitbreiden. Architect Gerrit van Arkel werd ingeschakeld om een nieuw hotelpand te ontwerpen, met dakterrassen en in het midden zelfs een forse koepel. Misset maakte in 1905 een tekening van dat pand, omdat het alweer vervangen zou worden, nu door nieuwbouw van kolossale afmetingen naar een ontwerp van 'Kropholler en Staal' dat was geïnspireerd door Amerikaanse commerciële architectuur. Alle vernieuwing ten spijt gingen de zaken bergafwaarts voor het 'Palais Royal'. Tijdens de Eerste Wereldoorlog kwam het toerisme naar de hoofdstad grotendeels tot stilstand en kelderden de inkomsten. In 1921 werd het pand verkocht aan de Nederlandse staat, die op deze locatie een Postgirokantoor wilde laten bouwen.

- ▲ Spuistraat, hoek Paleisstraat met o.a. het Centraal Bestelhuis (SAA)
- Het pand van Maatschappij tot Nut van 't Algemeen (SAA)

Naast het hotel stond een aantal oudere huizen, waaronder het fraaie 18de-eeuwse 'Huize Crevenna' dat aan 'De Maatschappij tot Nut van het Algemeen' toebehoorde. Dat was een particuliere instelling die zich op sociaal werk richtte en bijvoorbeeld een uitleenbibliotheek beheerde. Ook was het deze organisatie die in 1870 in de Spuistraat een gaarkeuken oprichtte.

In 1782 had de Italiaan Pietro Antonio Bolongaro Crevenna, die in de snuif- en tabakshandel schatrijk geworden was, architect Ludwig Frederik Druck opdracht gegeven om een groot huis te bouwen. Geboren in Milaan, wilde hij een deftig pand in Italiaanse stijl. Het werd vooral bekend om de hangende tuinen op het platte dak, die bij de tijdgenoten veel bewondering oogstten. Hij was ook kunstliefhebber en had een belangrijke bibliotheek.

Na verschillende andere bestemmingen (bijvoorbeeld als veilingge-

bouw) werd in 1823 'Het Nut' eigenaar en liet er onder andere de gehoorzaal bouwen, waar Justus van Maurik en tal van andere bekende sprekers herhaaldelijk zijn opgetreden.

Aan de zijde van de Raadhuisstraat stond het fraaie pand van 'Het Bestelhuis van de Nederlandse Boekhandel' dat hier in 1891 gebouwd was.

Dat was nog voor de grote sloop in 1895 die nodig was voor de aanleg van de Raadhuisstraat. De Huiszittensteeg was de eerste aanzet voor de doorbraak van de Nieuwezijds Voorburgwal naar de Spuistraat. Daarvoor moesten hier de nodige panden verdwijnen. Het Bestelhuis stond op nummer 155 in de Spuistraat en dit enkele pand werd naar ontwerp van architect H.J. Wennekers uitgebreid tot een groot complex met kantoren, vergaderzaal en verhuurbare winkels over drie verdiepingen. Het nam de hele ruimte tussen Nieuwezijds Voorburgwal en Spuistraat en tussen de toekomstige Raadhuisstraat

en het gebouw Tot Nut Van 't Algemeen in. Het werd gebouwd op basis van de plannen voor de aanleg van de Raadhuisstraat en voortgaand daaraan uitgevoerd. Na voltooiing van de Raadhuisstraat bleek het keurig op de nieuwe rooilijn te staan. Tot 1895 ging de brede voorgevel schuil achter het tabakskantoor van Jacob Ankersmit en Zoon dat op nummer 151 in de Spuistraat stond. Dat was een royaal kantoorgebouw dat nog niet eens zo oud was, maar ongelukkig precies midden op het tracé stond.

Rond 1850 betrokken de meeste boekhandels hun boeken via groothandels. Dit resulteerde in een forse administratie wie welk boek kon leveren. Er werden dan ook pogingen ondernomen om het bestellen en leveren van boeken te vereenvoudigen en te versnellen. In 1871 richtte 'De Vereniging ter bevordering van de belangen des

- ▲ Raadhuisstraat, hoek Spuistraat, met het Centraal Bestelhuis (SAA)
- ◀ Het pand van tabakskantoor Ankersmit, midden in het tracé van de Raadhuisstraat, met reeds het Bestelhuis van de foto boven (SAA)

Boekhandels' het 'Bestelhuis van den Nederlandschen Boekhandel' op. Via het Bestelhuis was centrale opslag, verwerking en levering van boeken mogelijk. Zo ontstond een unieke logistieke oplossing voor de boekensector, die tot op de dag van vandaag bestaat. Vanaf 1926 ging het bedrijf 'Centraal Boekhuis' heten en het is sinds 1973 gehuisvest in Culemborg.

In 1924 viel de eerste slopershamer. Eind 1927 betrok het Geldkantoort het nieuwe pand en vanaf 1934 zetelde de Rijkstelefooncentrale op de bovenverdieping. Het totaal misplaatste gebouw was in die tijd al onderwerp van veel kritiek, maar het heeft tenslotte wel de status van gemeentelijk monument gekregen, vanwege *“de bijzondere vormgeving die spreekt door middel van het volume en een subtiële detaillering en de ligging op een zeer beeldbepalende locatie”*. Dat laatste argument is wel het meest wonderlijke. Alsof een lelijke klomp van een gebouw ineens mooi wordt, omdat het een prachtige plek bezet houdt. Eerder andersom lijkt me; de prachtige plek verliest aan schoonheid door dit misbaksel.

Alle gebouwen harmonieerden met de omgeving: het Paleis en het Hoofdpостkantoor, tegenwoordig 'Magna Plaza'. Hoewel het om een uitbreiding van het Hoofdpостkantoor ging, laat de foto zien dat het nieuwe Geldkantoort daarmee geen enkele bouwkundige connectie heeft. Als een slechtgeklede pummel staat

- ▲ 1924 - Sloop van het hele huizenblok voor het Geldkantoort - (SAA)
- ▼ 1927 - Bouwfoto van het Geldkantoort - (SAA)
- ◀ 1902 - Nieuwezijds Voorburgwal met nieuw hoofdpостkantoor - (SAA)

het naast zijn elegant uitgedoste familielid. Het is nu omgebouwd tot een vijfsterrenhotel met 172 kamers, een zwembad op het dak en een grote glazen dakopbouw met *“een panoramisch uitzicht over de stad”*. Albert Heijn en Gall & Gall waren niet van plan om te vertrekken van deze uitstekende locatie en er moest dus *“iets nieuws en bijzonders”* bedacht worden voor de receptie van het hotel. Die receptie, de lobby en het restaurant bevinden zich in de nieuwgebouwde glazen verdieping. *“Uitgangspunt voor het ontwerp van*

de architecten is de krachtige plasticiteit van de metselwerkgevel. Het gebouw wordt zoveel mogelijk teruggebracht in de oorspronkelijke staat. Zo maken zij de openingen op de vierde verdieping, welke pas in een later stadium zijn gemaakt, weer dicht om de gesloten uitstraling van het monument te herstellen.”

Heerlijk toch, die “gesloten uitstraling”? Liever dan toch maar de open en vriendelijke panden die eerder deze plek sierden en door Misset zo fraai vereeuwigd werden.

- ▲ 2015 - Dakterras met zwembad van het hotel met uitzicht op het Paleis op de Dam - (© Marriott W-hotels)
- ◀ 2015 - Het Geldkantoor na de verbouwing tot Marriott W Hotel Amsterdam Exchange - (© Amsterdam op de kaart)
- ▼ 2015 - Lounge van het hotel met uitzicht over de binnenstad - (© Marriott W-hotels)

